

9-10-2019

IMPROVEMENT OF THE ECOLOGICAL SITUATION OF THE REGION BASED ON THE PROCESSING OF WASTE IN THE RESIDENTIAL AREAS

Khusniddin Muhitdinovich Akramov
Namangan State University

Ikroma Ulugbek qizi Murtozaeva
Life Safety Group Student HF-AU-17

Follow this and additional works at: <https://uzjournals.edu.uz/namdu>

Part of the [Education Commons](#)

Recommended Citation

Akramov, Khusniddin Muhitdinovich and Murtozaeva, Ikroma Ulugbek qizi (2019) "IMPROVEMENT OF THE ECOLOGICAL SITUATION OF THE REGION BASED ON THE PROCESSING OF WASTE IN THE RESIDENTIAL AREAS," *Scientific Bulletin of Namangan State University*. Vol. 1 : Iss. 8 , Article 17.

Available at: <https://uzjournals.edu.uz/namdu/vol1/iss8/17>

This Article is brought to you for free and open access by 2030 Uzbekistan Research Online. It has been accepted for inclusion in Scientific Bulletin of Namangan State University by an authorized editor of 2030 Uzbekistan Research Online. For more information, please contact sh.erkinov@edu.uz.

IMPROVEMENT OF THE ECOLOGICAL SITUATION OF THE REGION BASED ON THE PROCESSING OF WASTE IN THE RESIDENTIAL AREAS

Cover Page Footnote

???????

Erratum

???????

AHOLI YASHASH HUDUDLARIDAGI CHIQINDILARNI QAYTA ISHLASH ASOSIDA HUDUD EKOLOGIYA HOLATINI YAXSHILASH.

Xusniddin Muhitdinovich Akramov

Namangan Davlat Universiteti

Murtozaeva Ikroma Ulug`bek qizi

Hayot faoliyati xavfsizligi HFX-AU-17 gurux talabasi

***Annotatsiya:** Mazkur maqolada shaharlarni ekologik holati muammosi, uni yaxshilash chjralari va chiqindilarni utilizatsiya qilish masalalari kurib chiqilgan.*

***Kalit so'zlar:** chiqindilar muamosi, qattiq maishiy chiqindi, qog`oz chiqindi, chiqindilarni qayta ishlash, chiqindilarni turlarga ajratish, kompostlash.*

УЛУЧШЕНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО СОСТОЯНИЯ НАСЕЛЁННЫХ ПУНККТОВ ПУТЁМ ПЕРЕРАБОТКИ ИХ ОТХОДОВ

Хусниддин Мухидинович Акрамов

Наманганский Государственный Университет

Муртозаева Икрома Улугбек кизи

Студентка группы HF-AU-17 по направлению безопасности жизнедеятельности

***Аннотация:** В данной статье рассмотрена проблема экологического состояния городов, способы его улучшения и вопрос утилизации городских отходов.*

***Ключевие слова:** Проблемы отходов, твёрдые бытовые отходы, бумажные отходы, переработка отходов, сортировка отходов, компосты.*

IMPROVEMENT OF THE ECOLOGICAL S-ITUATION OF THE REGION BASED ON THE PROCESSING OF WASTE IN THE RESIDENTIAL AREAS

Khusniddin Muhitdinovich Akramov

Namangan State University

Murtozaeva Ikroma Ulugbek qizi

Life Safety Group Student HF-AU-17

***Abstract:** This article addresses the anvironmental situation of cities and masuares for their improvement and waste disposal.*

***Keywords:** Waste problems solid Waste, Paper Westa, Composting*

Respublikamiz mustaqillikka erishgandan so`ng davlatimiz tamonidan atrof-muhitni toza saqlash va natijasida aholi salomatligini saqlash va fuqorolar hayotiga va sog`ligiga salbiy tasirlarni iloji boricha kamaytirish borasida ancha ishlar amalga oshirildi va oshirilmoqda. Ayniqsa bu sohadagi ishlar keyingi yillarda faol va ischil aniq rejalar asosida olib borilmoqda, mamlakatimizda bu sohaning zamonaviy mustahkam narmativ huquqiy bazalar yaratilgan.

Respublikamizda atrof muhitni muhofaza qilish va tabiatdan foydalanish sohasidagi faoliyatni belgilab beruvchi 30 ga yaqin qonunlar 200dan ortiq qonun osti meyoriy hujjatlar qabul qilindi. Shuning bilan bir qatorda hozirda jamiyatimizni

rivojlanishi bilan bog`liq bo`lgan ekologik muamolardan biri chiqindilar muamosi muamosi bo`lib bugungi kunda chiqindilar atrof muhitni ifloslantirish natijasida atrof muhitga fuqorolar hayoti va sog`ligiga shuningdek jismoniy va yuridik shahslar mulklariga havf tug`dirmoqda. Bunday sharoitda hosil bo`layotgan chiqindilarni to`plash, saqlash, tashish, yo`q qilish, ko`mib tashlash, utilizatsiya qilish, ularni turlarga ajratish va qayta ishlash masalasi ustuvor vazifalarda hisoblanadi.

Chiqindilar bilan bog`liq ishlarni amalga oshirish sohasidagi munosabatlarni tartibga solish hamda chiqindilarni boshqarishga oid davlat siyosatini yuritish maqsadida 2002-yil 5-aprelda "Chiqindilar to`g`risida"gi O`zbekiston Respublikasi qonuni qabul qilingan. Ushbu hujjatning asosiy vazifasi chiqindilarning fuqorolar hayotiga va sog`ligiga, atrof muhitga zararli tasirlarni oldini olish hamda chiqindilar hosil bo`lishni kamaytirish Vazirlar Mahkamasining 2014-yil 15-iyuldagi 194-sonli qarori bilan tasdiqlangan qattiq va suyuq chiqindilarni to`plash va olib chiqib ketish xizmatlarini ko`rsatish qoidalari, O`zbekiston Respublikasining hukumat organlarining bir qator qonun osti hujjatlari bilan tartibga solingan. [1]

Jahonda qattiq maishiy chiqindilarni chiqishi uzuliksiz oshib bormoqda ,bu esa o`z navbatida yerimizning ekologik barqarorligiga o`zining salbiy ta`sirini ko`rsatmay qolmaydi. Mutaxasislarning hisob-kitoblari bo`yicha bugungi kunda chiqindilarning 800dan ortiq turi qayt etilgan bo`lib, kelajakda chiqindilarning tur va ko`rsatgichi bundanda ko`p bo`lishi mumkin.

Energetika, rangli va qora metallurgiya, kimyo sanoati va qurulish industuriyasida foydalaniladigan metallardan hosil bo`lgan chiqindilar atrof muhitni ifloslantiruvchi asosiy manbaga aylanmoqda. Ularni e`tiborsiz qoldirish esa tabiiy resurslar va tabiatni kutilmagan o`zgarishlariga sabab bo`ladi. Chunki hatto tabiiy xom ashyodan tayyorlangan mahsulotning ham yerga singib ketishi uzoq vaqt davom etadigan jarayon hisoblanadi. Masalan; qog`oz chiqindiga aylangandan so`ng faqat uch oydan keyingina chiriy boshlaydi. Plastik polietilin xaltachalarining biologik komponentlariga to`liq ajralishi uchun 400-450 yil talab etilsa, shisha faqat million yildan keyingina to`la yo`q qilish mumkin. Shuni ta`kidlash, lozimki bu chiqindilarni 80 %ni organik moddalar tashkil etadi. Mutaxasislarni ta`kidlashicha maishiy chiqindilar butun dunyoda arzon homashyo hisoblanadi. Rivojlangan mamlakatlar tajribasi chiqindilarning 85 %ni qayta ishlash mumkinligini ko`rsatmoqda. Ayrim mamlakatlarda chiqindilarni alohida yig`ish tizimi yo`lga qo`yilgan. Natijada qog`oz plastik aluminiy xom ashyosining katta qismini qayta ishlashga yuboriladi. Chiqindilarni qayta ishlash natijasida mahsulot ishlab chiqarish uchun sarflanadigan energiya va xomashyoning katta qismi qayta ishlashga yuboriladi. Chiqindilarni qayta ishlash natijasida mahsulot ishlab chiqarish uchun sarflanadigan energiya va xomashyo miqdori 50% gacha tejalishi mumkin. Chiqindilarni turlarga ajratib alohida yig`ish natijasida Yaponiyada rezina mahsulotlarining 34%, qog`oz va kartonning 54%, shisha buyumlarning 43% chiqindilarni qayta ishlash hisobiga tayyorlanadi. Xitoyda esa metaldan yasalgan buyumlarning 33%, jun, ipak va charmdan tayyorlanadigan buyumlar, xatto attorlik buyumlarini 34% turli xil chiqindilarni qayta ishlash orqali tayyorlanadi. Shevetsariya bugungi kunda chiqindilarga eng e`tiborli mamlakat sifatida e`tirof etilmoqda. Aholi chiqinlarni turlarga ajratib maxsus konteynerlarga tashlash

o`rgatilgan bu qoidani buzgan fuqorolar jarimaga tortiladi. Bu kabi misollarni dunyoning ko`plab rivojlangan mamlakatlarida keltirib o`tish mumkin.

Mutaxassislarimizning tahlillariga ko`ra so`nggi yillarda respublikamizda yiliga 100 million tonnadan ortiq sanoat chiqindisi 35 milion tonnaga yaqin maishiy chiqindi hosil bo`ladi. Chiqindi poligonlarida 2 milliard tonnaga yaqin sanoat , qurulish va maishiy chiqindilar saqlanayotgani hamda ular 12 ming gektar maydonni egallab turganini inobatga olsak, chiqindilarni salbiy ta`sirini tasavvur etish qiyin emas.[2]

Mamlakatimizda ham maishiy chiqindilarni qayta ishlash masalasiga katta e`tibor qaratilyapti. Bu sohada ham davlatimizning bir qator qonunlari qabul qilingan bo`lib rejali ishlar amalga oshirilmoqda. Ko`rilayotgan chora tadbirlar chiqindilar bilan birga , qimmatli modda va materiallarni yo`q bo`lib ketishiga yo`l qo`ymaslik atrof muhitni sanoat va maishiy chiqindilar bilan ifloslanishini oldini olish, qattiq maishiy chiqindilarning yig`ish, zararsizlantirish muammolarini xal etishga yo`naltirilgan. Bu borada esa qishloq joylarda uy xo`jaliklaridan chiqqan turli, ayniqsa chorva mollari chiqindilarini yo`qotishning eng samarali usullari kompostlash orqali muammo yechimini bartaraf etish mumkin, bu esa tuproq unimdorligini oshiruvchi , ekologik toza organik o`g`it va ularni dalada qo`llash texnik va iqtisodiy jihatdan arzon , qulay va samarali vosita hisoblanadi.

Mamlakatimizda iste`molchilar endi qattiq maishiy chiqindilarni alohida paketlarga joylashtirishlari, plassmassa, metal (turlari bo`yicha), shisha buyumlari, qog`oz chiqindilari, shuningdek biochiqindilar va qayta ishlanadigan hamda utilizatsiya qilinmaydigan boshqa chiqindilar alohida saralanishi kerak. Chiqindi to`plash shaxobchalarini maxsus konteynerlar bilan alohida- alohida to`planishini ta`minlash lozim. Chiqindilarni to`plash joylari, fuqorolarga xizmat ko`rsatish shaxobchalari, yashash joylari, sog`lomlashtirish, tarixiy –madaniy ahamiyatga ega bo`lgan joylar, suv va suvni himoya qilish zonalaridan uzoqroq joylarda bo`lishi lozim.

Qattiq va suyuq chiqindilarni olib chiqib ketishning davriyligi mahalliy iqlim sharoitlarini hisobga olgan holda hokimliklar tomonidan belgilanadi. Xususiyl sektoridan esa har 3 kunda 1 marta amalga oshiriladi va bu ishni nazorati fuqorolarning o`zini-o`zi boshqarish organlari (mahalla fuqorolar yig`ini) zimmasiga yuklatilgan. Chiqindilarni olib chiqib ketishi umumiy nazorati joylarda sanitariya –tozalash tashkilotlari va sanepid , stansiyalar zimmasidadir.

Atrof-muhitni tozaligini va ozodaligini saqlash nafaqat mahalliy davlat organlari, xususiyl mulkdor uy joy egalarning vazifasi bo`lmay barcha iste`molchilarning keng aholi qatlamlarining tashabbuskorligi va faolligiga ham bog`liqdir.[2]

Har birimiz ayniqsa biz yoshlar atrof muhitni , yashab turgan joyimizni yani Vatanimizni sof va musaffoligiga, ekologik tozaligiga o`zimizni ma`sul va javobgar deb hisoblab, shu sohada xammani ekologik madaniyatini oshirishga chaqirib o`zimiz bu muhim ishda doimo o`rnak bo`lishimiz kerak. Chunki bizni kelajagimiz, sog`ligimiz ko`p jihatdan atrof muhit, atmosfera, yerimizni musaffoligiga bog`liq.

Yuqoridagi fikrlar to`g`risida tavsiyalar;

Chiqindilarni atrof –muhitdan muhofaza qilish va chiqindilarni qayta ishlash uchun xar bir viloyat va tuman hududlar miqyosida maishiy chiqindilarni qayta ishlash korxonalarini tashkil etishimiz mumkin .

Masalan ;

-Plassmassa chiqindilarni termoplastlar yordamida yangi plassmassa mahsulotlarini ishlab chiqarish mumkin.

-Qog`oz chiqindilarni maydalab yangi qog`ozlarni sifati past bo`lsada ishlatishga yaroqli qog`ozlarni ishlab chiqarish mumkin.

- Oziq ovqatlarni quritish orqali yuqori sifatli chirindilar olish mumkin.

References:

1. O`zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi Qonunchilik Palatasi bulletini, 18.10.2017.
2. Iqlim va biz qo`llanma kitob .`Chinor EIK`ekologik nashriyot kompaniyasi. Toshkent shahri, Sug`alliy ota ko`chasi 5-uy. Litsenziya AI 179.8.12.2010.